

ЕКОНОМІЧНІ МІФИ: ДЖЕРЕЛА ТА НАСЛІДКИ ІЛЮЗІЙ ДЛЯ УКРАЇНИ

Шкідливі економічні міфи лежать в основі цілих країнових стратегій розвитку, але у підсумку призводять до економічної кризи, обвальної інфляції та тривалого зубожіння цілих націй. Приклад — Україна. Але чи є антидот?

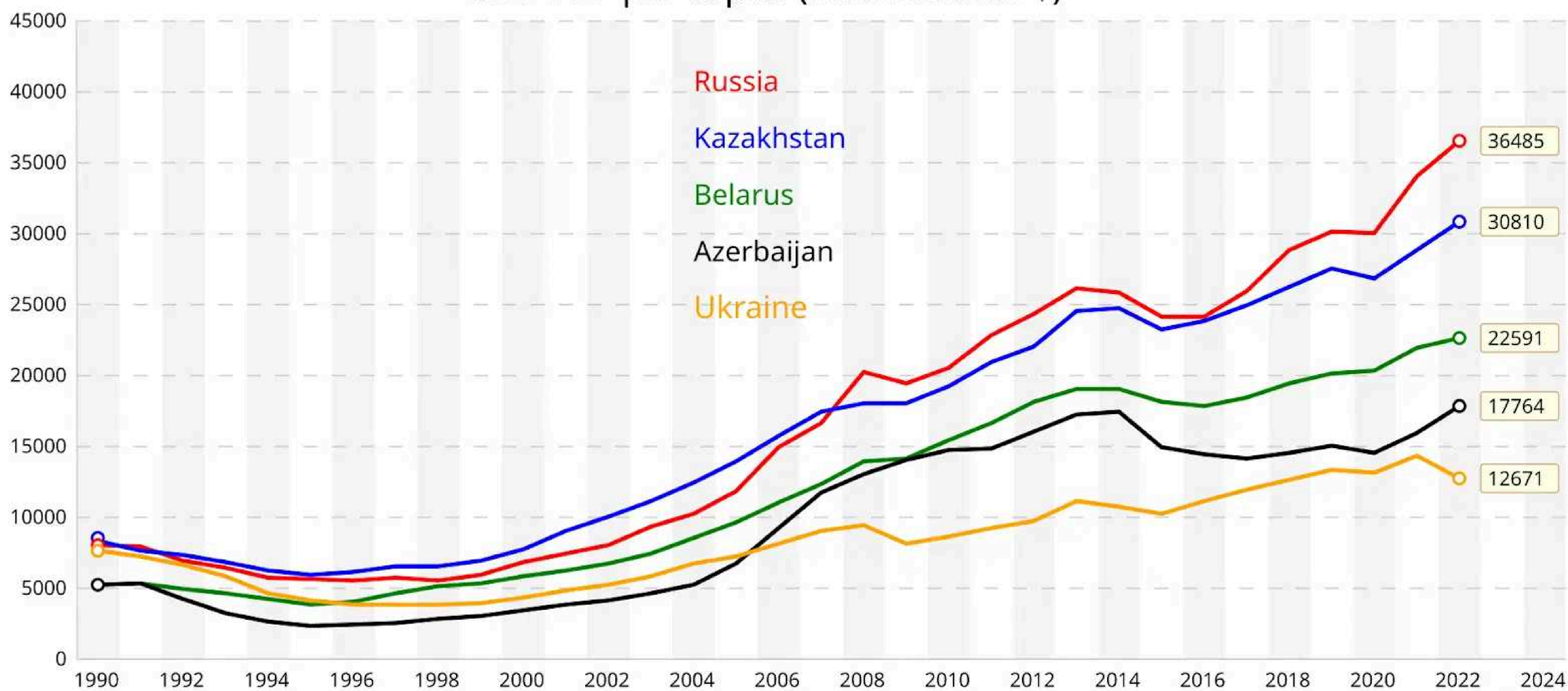
21 Серпня 2025 | Урядування та державні регуляції | Австрійська економічна школа | Декомунізація освіти та науки

АВТОР: ДМИТРО ДУШЕЙКО

Вкрай болюче питання для кожної небайдужої до долі України людини сьогодні — чому країна з найбагатшими у світі природними ресурсами та кваліфікованими людьми живе найбідніше в Європі, втрачає населення шаленими темпами й зазнала зовнішньої агресії?

Щоб осягнути глибину української кризи в економіці достатньо оглянути ключові показники, серед яких насамперед показник ВВП на душу населення.

GDP PPP per capita (international \$)

www.worldbank.org

Рис. 1. Динаміка ВВП за паритетом купівельної спроможності на душу населення по деяких країнах колишнього СРСР, дол. США

Порівняння динаміки українського ВВП на душу населення з іншими колишніми республіками колишнього СРСР свідчать про нашу хронічну відсталість у створенні умов для економічного зростання. Ми й досі не спромоглися створити кращі, ніж в інших колишніх республіках СРСР, умови для розвитку економіки.

Якщо порівнювати з більш розвиненими країнами, то тут ситуація ще гірша. Середньостатистичний українець бідніший за свого польського візаві майже у 5 разів: українець на рік заробляє \$4300, тоді як середньостатистичний поляк — 22,1 тисячі доларів. При цьому середньостатистичний українець бідніший за мешканця США у 20 разів (\$ 82,7 тис. на рік заробляє середньостатистичний мешканець США).¹

Неконкурентні умови ведення економічної діяльності спричиняють хронічну злиденність: в Україні поширення бідності сягнуло катастрофічних масштабів: за даними ООН, приблизно: 7,3 мільйона українців стикаються з помірно або серйозною нестачею їжі, включаючи 1,2 мільйона дітей і 2 мільйони людей похилого віку.²

Українська держава не спромоглася організувати гідне соціальне забезпечення: показовою є мінімальна пенсія, яка в Україні складає 2361 грн/міс. (приблизно 56 USD), що є наругою над людською гідністю.

Незадовільні умови ведення бізнесу, поширення бідності призводять до постійного скорочення населення, яке «голосує ногами» проти такої антиекономічної політики української влади. При цьому масова втеча людей від держави не є наслідком виключно повномасштабного вторгнення РФ. Дані свідчать, що лише за 10 місяців 2021 року Україну залишили та все ще не повернулися понад 600 тисяч українців, що є найбільшим показником за останні 11 років. За попередніми підрахунками, загалом за період з 2011 по 2021 роки з країни виїхали майже 3,3 мільйона громадян.³

Динаміка чисельності населення України, за 1900-2024 рр, млн осіб

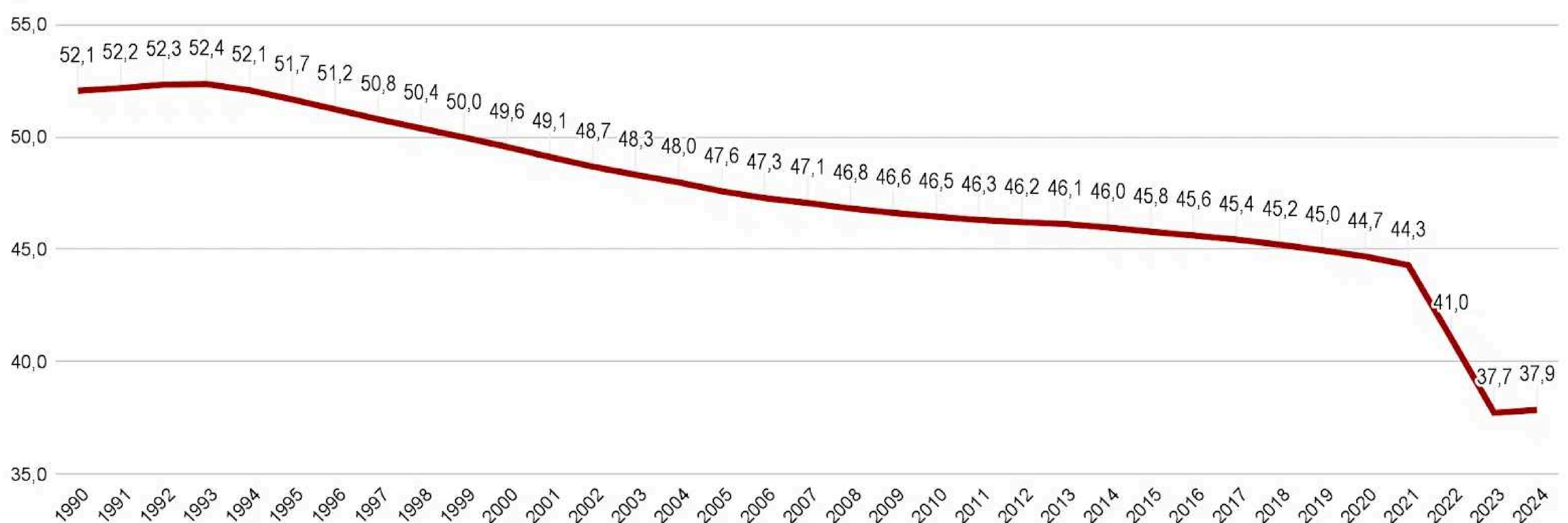

Рис. 2. Динаміка чисельності населення України 1990–2024 рр., млн осіб (згідно з даними Worldbank.org)

Про основні причини сучасної української економічної та демографічної руїни може сказати 150-те місце України за 2024 рік в рейтингу економічної свободи, який щорічно готується Інститутом Фрейзера (Канада). Саме цей індекс узагальнює показники рівня втручання держави в економіку, розподіляючи країни на 4 групи: від економічно вільних до економічно невільних. Україна останні роки не залишає останню групу — найменш економічно-вільних країн світу.⁴

Рівень сприйняття корупції в Україні попри заяви офіційних осіб також залишається високим: 36 балів зі 100 можливих отримала Україна в Індексі сприйняття корупції (Corruption Perceptions Index — CPI) за 2023 рік, і тепер наша країна посідає 104 місце між 180 країн.⁵

Про розмір української держави та її рівень втручання в економіку свідчить показник державних витрат до ВВП: у 2023 р. загальні державні витрати збільшилися на \$27,48 млрд, до \$132,68 млрд — тобто до 74,4% ВВП. Такий розмір держсектору є безпрецедентним, але це також не можна повністю списувати на війну — у 2021 р. рівень держвитрат в Україні складав близько 45% від ВВП, тоді як в економічно-вільних країнах він складає менш як 25%.⁶

¹ Статистичні дані Світового Банку (worldbank.org) у поточних цінах на кінець 2023 р.

² О.Палікот. Дев'ять мільйонів українців живуть у бідності: як війна збільшує прірву між бідними і багатими, 05 вересня 2024, radiosvoboda.org

³ <https://suspiilne.media/190641-za-11-rokiv-z-ukraini-viihali-maize-33-miliona-gromadan-opendatabot/>

⁴ Огляд української економічної несповоди у статті Я. Романчука, Країна Несвободи

⁵ <https://ti-ukraine.org/research/indeks-sprinyattya-koruptsiyi-2023/>

⁶ Про проблему оподаткування та державних витрат в Україні Ярослав Романчук, Фіскальна трансформація України неминуча

Попри жахливі умови економічної діяльності в Україні, більшість українців усе ще залишається серед палких прихильників державного інтервенціонізму та соціалізму: за широку націоналізацію компаній та передачу їх в управління державою виступають 23,5 % українців, ідею повністю залишити наявні державні підприємства підтримують 18,3 %. Тоді як максимально широку приватизацію підтримують лише 9,9 % українців.⁷

Підбиваючи підсумки огляду цих статистичних даних, можна стверджувати, що українська державна еліта спромоглася на значно менш ефективний транзит від командної до ринкової економіки порівняно з більшістю країн колишнього СРСР та усього «соціалістичного табору».

КАТАСТРОФІЧНЕ ЕКОНОМІЧНЕ ТА ДЕМОГРАФІЧНЕ СТАНОВИЩЕ УКРАЇНИ Є НАСЛІДКОМ НЕЗМІННОЇ ЗА ОСТАННІ ДЕСЯТИЛІТТЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ, ЯКА ХАРАКТЕРИЗУЄТЬСЯ НЕ РУХОМ В НАПРЯМКУ РИНКОВИХ РЕФОРМ, А СЛІДУВАННЯМ **ЕТАТИЗМУ**: ВИСОКИМ РІВНЕМ ОПОДАТКУВАННЯ ТА ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ, ВКРАЙ НИЗЬКИМ РІВНЕМ **ЕКОНОМІЧНОЇ СВОБОДИ**.

Тобто, у сфері управління економікою ми маємо **хибні цілі, хибні методи та відповідні результати**. Гасла про необхідність «ринкової трансформації», популярні у 1990-х, майже зовсім зникли з програмних документів та заяв українських політиків та урядовців — вони вважають цей процес завершеним всупереч фактам.

Природа економічних міфів

Незмінна у своїх принципах впродовж десятків років економічна політика української влади, що призвела до економічного та демографічного занепаду, в цілому продовжує схвалюватися українським суспільством попри її очевидні руйнівні результати. Напрошується ряд запитань:

- Чому люди схвалюють дії уряду або не бачать гідних альтернатив, якщо державна економічна політика постійно приносить їм проблеми, зубожіння та війну?
- Чому українські та іноземні економісти, консультанти, фахівці з державного управління не змогли розробити та запровадити ефективну державну економічну політику?
- Чому фахівці з економіки з науковими ступенями та відповідальними посадами не готові висувати та захищати концептуальні альтернативи руйнівним урядовим програмам?
- Чому жодний представник жодного українського уряду ніколи не коментував останні місця України в рейтингах економічної свободи?

Ці та інші принципові питання здебільшого залишаються без відповідей. І в результаті ми маємо з одного боку — підтримку нищівних для економіки дій влади економістами та фахівцями з державного управління, з іншого — загальне схвалення та нерозуміння глибинної помилковості таких дій широкою громадськістю.

“ Однією з головних причин нелогічної підтримки дій влади суспільством та відсутності продуктивних ідей для подолання кризи є поширені у суспільній свідомості стійкі хибні уявлення про природу та наслідки економічних явищ — економічні міфи — сукупність яких можна назвати економічною міфологією. Саме поширені в суспільстві міфологізовані уявлення про економіку є основною причиною підтримки антиекономічної діяльності держави.

Основні джерела утворення економічних міфів:

- побутові погляди людей на економічні явища, які характеризуються поверхневистю та недостатньою системністю — лише «що видно» згідно **Ф. Бастіа**;
- поширювані медіа думки авторитетних авторів та речників — представників уряду, політики, науки, культури;
- корпус ідей соціальних наук, особливо, **економічної теорії**, який був засвоєний через соціальну освіту усіх рівнів.

⁷ Дані Інституту соціології НАН України за 2023 рік. https://isnasu.org.ua/assets/files/monitoring/Maket_Ukr_suspilstvo_2023.pdf

Слід зауважити, що економічний міф для його сповідувачів виглядає як цілком правдоподібні та достовірні знання, підтвердження «істинності» яких можна легко знайти як у громадській думці, так і в авторитетних джерелах різного стилю. Тому при розгляді проявів економічної міфології принциповим є питання про мірила істинності.

Очевидно, що постачальником мірила істинності для визнання тих чи інших поглядів міфічними або правильними, має бути саме економічна теорія як серцевина системи соціальних наук — соціальної теорії — необхідно зробити певні застереження, оскільки далеко не всі положення сучасної економічної теорії є істинними через певні причини, які окреслені нижче.

Чому сучасна соціальна теорія стала творцем, а не розвінчувачем міфів

Відповіді на питання про причини сучасних українських негараздів слід шукати в нашій історії: національній культурній традиції, історичному досвіді національного самоствердження та державотворення. Але варто підкреслити, що серед розмаїття різнопланових чинників, що визначили наше нинішнє ганебне економічне становище, особливу роль відіграє історія розвитку та сучасний стан соціальної теорії — сукупності парадигм суспільних явищ, які розробляються науками про суспільство, серед яких визначальними є історія, соціологія, правознавство та економічна теорія.

Соціальну теорію в цілому можна описати як таку, чия об'єктивність завжди страждає від особистих уподобань та поглядів її поборників (інколи фанатичних або психічнохворих), також не меншою мірою на неї впливає панівна державна ідеологія та загальний настрій епохи. На додаток, соціальна теорія у відповідній інтерпретації стає інструментом насадження державної ідеології диктаторськими режимами: одержавлені науковці змушені виконувати замовлення політиків та держуправлінців, вигадуючи та «науково» обґрунтовуючи потрібні «закони» та цілі соціальні дисципліни.

Наочним прикладом використання соціальної теорії для задоволення ідеологічних потреб партійної диктатури є існування за радянських часів кафедр вищих навчальних закладів, на яких викладалися такі предмети як «науковий комунізм», «історія КПРС» та інші подібні псевдонаукові дисципліни. При цьому центральною складовою цього комплексу псевдонаук була політична економія соціалізму, заснована на трудовій теорії вартості та книзі «Капітал» К. Маркса. Щоб засвідчити її «науковість» та забезпечити цим довіру до її висновків, вона подавалася як логічний розвиток **класичної економічної теорії**, в якій **трудова теорія вартості** відіграла системоутворюючу роль.

Усі інші теорії та підходи оголошувалися ненауковими, вульгарними та буржуазними (тобто, такими, що порушують «класовий характер» марксистської політекономії). Теорія суб'єктивної вартості, яка була розроблена невдовзі після виходу першого тому «Капіталу» (1863), й яка спричинила **маржиналістську революцію**, внаслідок якої народилася **неокласична економічна теорія**, самим Марксом була проігнорована, а його ідейними послідовниками була занесена до рангу безплідних, буржуазних та шкідливих.

Гучний крах економік соціалістичних країн довів всю абсурдність та ненауковість узаконених державою, але непридатних для практичної реалізації, суспільних концепцій. Якщо замість відкриття законів людської співпраці займатися їх вигаданням в політичних інтересах, то ніяке офіційне затвердження їхньої «науковості» не врятує від руйнівних наслідків їхнього використання як основи для економічної політики. Мільйони жертв політичних репресій, змарновані ресурси, моральна деградація суспільства через перервану традицію приватного володіння та інвестування, безпорадність та корумпованість пострадянської системи влади, тотальна міфологізація економічних поглядів — це все жахливі наслідки масштабного соціального експерименту, організованого згідно з хибними концепціями.

Але проблема з постачанням мірила істинності — положень економічної теорії — у тому, що сама економічна теорія, навіть у її немарксистському викладенні, не є концептуально-однорідною та не може розглядатися в якості остаточно сформованої, оскільки вона усе ще залишається однією з молодих, еволюціонуючих соціальних наук.

У сучасному розумінні економічна наука виокремилася завдяки Адаму Сміту та його засадничій праці «Багатство народів». До цього економічні питання науковцями розглядалися в рамках моральної філософії.

Основний корпус ідей, який підтримується більшістю економістів й викладений у відповідних працях та підручниках — мейнстрімна **економічна теорія** — сьогодні перебуває у глибокій ідейній кризі.⁸

Результати застосування цих концепцій при розробці економічної політики у більшості країн світу доводять їхню недосконалість та невідповідність очікуванням. Успішні приклади економічних реформ, суть яких

⁸ Про кризу сучасної економічної теорії див. статтю Ярослава Романчука [Чотири термінатори, які вбивають Економіку](#)

зводиться до мінімізації втручання держави в економіку, — тобто де-факто вони є відмовою від слідування приписам економістів мейнстриму — розглядаються самими цими економістами та громадськістю як щось надзвичайне й потрапляють до категорії майже божественних «див». Саме «економічні дива», оспівані в науково-популярних виданнях, та які насправді б мали стати усталеною практикою, а не винятками, свідчать про недосконалість мейнстримної економічної теорії та викривають справжній рівень міфологізації економічних поглядів більшості фахівців від економіки.

Тобто «економічні дива» вказують на те, що сучасна економічна теорія здебільшого є постачальником хибних ідей, які не тільки не спростовують економічні міфи, але й сприяють їхньому закріпленню в громадській думці у якості істинних положень.

САМЕ ЗІ СТОРІНОК ПІДРУЧНИКІВ З ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕОРІЇ ХИБНІ КОНЦЕПЦІЇ ПРОНИКАЮТЬ У СВІДОМІСТЬ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З РІЗНИХ СОЦІАЛЬНИХ НАУК, ФОРМУЮЧИ СПОВНЕНИЙ МІФІВ СВІТОГЛЯД ТА ПІДТРИМКУ ШКІДЛИВИХ ПОЛІТИЧНИХ ПРОГРАМ.

Усталені традиції, вага авторитету іменитих вчених від економіки та ігнорування все ще слабкого голосу опозиційних економістів рухають цей основний потік некоректних, проте зручних, концепцій — загальноприйняту економічну науку — звичним протореним руслом апологетики інтервенціонізму вже не перше століття. Як зазначив **Людвіг фон Мізес**, видатний економіст **Австрійської школи**:

«...Те, що сьогодні викладається у більшості університетів під маркою економічної теорії, насправді є її запереченням...»⁹

Завдяки слідуванню хибним концепціям, суть яких в запереченні ефективності та безальтернативності добровільного обміну між приватними власниками, поширена нині економічна теорія здебільшого перетворилася на псевдонаукове виправдовування протиприродних та антиекономічних по своїй суті явищ, серед яких ключовими є:

- **інтервенціонізм** — держава регулює ринки та порушує права приватних власників оподаткуванням у різних формах;
- стимулювання сукупного попиту — активна контрциклічна політика за рахунок запозичень та накопичення державного боргу, обґрунтована **кейнсіанством**;
- **інфляціонізм** — держава емітує нічим не забезпечені гроші для покриття власних постійно зростаючих витрат, які закладені в дефіцитні державні бюджети, що спричинює хронічну **інфляцію**;
- **держава загального добробуту** (welfare-state) — держава займається всебічним соціальним забезпеченням, стягуючи усе більше податків з працюючих;
- **протекціонізм** — держава встановлює захисні тарифи, беручи участь у нескінчених міжнародних торговельних війнах.

Усі ці руйнівні для добробуту у довгостроковій перспективі явища стали нормою завдяки «науковому» їх обґрунтуванню іменитими економістами та викладення на сторінках рясно оздоблених формулами та гарно ілюстрованих графічними моделями підручників **Економікс**, вивчення матеріалу яких й закладає підвалини міфологізованого економічного світогляду, вводячи в оману мільйони людей у всьому світі.

ОТЖЕ, СУЧАСНЕ ЕКОНОМІКСОВАНО-ЕКОНОМЕТРИЗОВАНИЙ МЕЙНСТРИМНЕ ВЧЕННЯ — ЦЕ НЕ ПРО ЦІННОСТІ СВОБОДИ ВИБОРУ ТА ВІЛЬНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО, А ПРО ОБҐРУНТУВАННЯ КОНФІСКАЦІЇ ЗНАЧНОЇ ЧАСТИНИ ДОХОДІВ ПРИВАТНОГО СЕКТОРУ НА КОРИСТЬ ЗАБАГАНОК ДЕРЖАПАРАТУ.

Застосування концепцій примусового перерозподілу в економічній політиці доводить досвід більшості «розвинених» країн Європи, де податки сягають 50% від ВВП — це стримування економічного зростання, рівень якого в цих країнах впродовж багатьох років рідко перевищує 2% на рік. Переобтяжені багаторічним державним втручанням «розвинуті» економіки усе ще тримаються на плаву завдяки досягненням вільного капіталізму за часів мінімального втручання держави в економіку, подаючи усе більше ознак втрати конкурентності на міжнародних ринках, занепаду духу підприємництва та деградації суспільної моралі.

⁹ Людвіг фон Мізес. Людська діяльність: Трактат з економічної теорії, глава XIV (переклад цитати автора статті).

Все це в сукупності й створило живильне середовище для формування економічної міфології в сучасному світі. Прикладами найбільш поширених і шкідливих міфів можна назвати наступні:

- ❑ Державні підприємства — благо для суспільства.
- ❑ Високі податки забезпечують високий рівень життя
- ❑ Без держави не буде соціального захисту, оборони, освіти, науки.
- ❑ Без державного регулювання економіка не працюватиме.
- ❑ Капіталізм — ганебна, експлуатаційна система.
- ❑ Міф про мейнстримну економічну теорію.

Цей перелік не є вичерпним. В наступній статті [на сайті Міжнародного Інституту Свободи](#) я детально розвінчаю кожен з цих міфів, що сформувалися в нашій свідомості саме завдяки згаданим економічним течіям.

Але ж варто наголосити, що для сучасної України, в розпал повномасштабної війни, такі стримувальні приписи тотального втручання держави в економіку ніяк не можуть задовольнити українську націю, яка загрузла в стані транзиту від радянської директивної до західної «вільної» в сучасному розумінні економіки, прагне вирватися з багаторічного режиму хронічної злиденності, демографічної катастрофи та зовнішньої агресії. Тому нам потрібні продуктивні економічні концепції, **які б змогли забезпечити стрімке економічне зростання** — «українське економічне диво» в термінах сучасної економіко-публіцистичної термінології.

Австрійська економічна школа та праксеологія як основні руйнівники економічних міфів

Але існує потужне обґрунтоване протиставлення сучасному економічному мейнстриму на концептуальному рівні — економічна теорія Австрійської школи (АЕШ) та **праксеологія**. Їхні базові концепції принципово протилежні окресленим раніше мейнстримним:

- ❑ **невтручання держави в економіку**, економічна свобода, приватна власність, низькі податки та відсутність регулювання ринків (проти інтервенціонізму та стимулювання сукупного попиту);
- ❑ використання товарних грошей на основі **золотого стандарту** та інших металів, цифрових децентралізованих грошей як засобів обміну (замість централізованого випуску **фіатних грошей**);
- ❑ індивідуальна економічна відповідальність за забезпечення старості, лікування, освіти й т.п. з ринковими страховими механізмами такого забезпечення (проти держави загального добробуту);
- ❑ вільна торгівля (проти протекціонізму).

Ці основні концепції АЕШ та їхній логічний розвиток кидають серйозний виклик ортодоксальному економічному світогляду, ґрунтовно індоктринованому **етатизмом**, часто шокуючи його носіїв та викликаючи підозри у ненауковості, поверховості та неадекватності реаліям життя запропонованих ідей.

Слід зазначити, що особистий вибір між концепцією етатизму та **економічною свободою**, коли неспалена совість, здоровий глузд та незашорений розум врешті-решт оберуть сторону економічної свободи, є принциповим світоглядним вибором, зокрема, для науковця. Зробити такий вибір означає обрати інтелектуальну опозицію та сторону меншості в економічній науці, що само по собі є відважним вчинком з усім спектром можливих негативних наслідків. Водночас позиція економічної свободи, приватної власності та логіка спонтанних порядків стають тим ключем, який відкриває двері розуміння істинної природи соціальних явищ та усвідомлення рівня їхньої міфологізації у суспільній свідомості.

Насправді Австрійська економічна школа (АЕШ) не є якимось езотеричним або маргінальним проявом економічної думки. Її внесок в економічну науку не змогли проігнорувати навіть офіційні державні кола — її видатний представник Фрідріх Хайек був відзначений Нобелівською премією з економіки (1974); Мілтон Фрідман, лауреат Нобелівської премії та радник урядів Маргарет Тетчер і Рональда Рейгана, хоч і належав до Чиказької школи, поділяв багато ключових постулатів австрійців — особливо критику надмірного державного втручання та інфляційної монетарної політики. На пострадянському просторі яскравим прикладом впровадження близьких до АЕШ реформ став грузинський реформатор Каха Бендукідзе, який у 2004–2008 роках ініціював масштабну дерегуляцію, приватизацію та спрощення податкової системи, зробивши країну прикладом швидкої економічної лібералізації.

У сучасній Латинській Америці гучним голосом австрійської традиції став чинний президент Аргентини Хав'єр Мілей, який відкрито називає себе «антиетатистом», цитує Людвіга фон Мізеса та пропонує радикальні кроки — від закриття центрального банку до переходу на долар як офіційну валюту.

Як інтелектуальна традиція АЕШ бере свій початок з роботи Карла Менгера **«Принципи економічної науки»** (1871), що вважається першоджерелом неокласичної економічної теорії поряд з роботами Вальраса та Джевонса. Саме ця трійця — Менгер, Вальрас, Джевонс — спричинила своїми роботами у 1870-х роках так звану **«маржиналістську революцію»**, суть якої у **визнанні суб'єктивної корисності джерелом вартості товарів**. Цей підхід глибинно реформував теорію цін та вибору, відправивши до архіву історії економічної думки **трудова теорія вартості** разом з важливим положеннями **класичної економічної теорії** та марксизмом, які були споруджені на фундаменті трудової теорії.

Попри спільне історичне коріння АЕШ та неокласичної економіки (точніше, АЕШ й була варіантом неокласики свого часу), їхні шляхи розійшлися у першій третині ХХ ст. — австрійці Бем-Баверк, Мізес, Хайек продовжили традицію індивідуалізму та економічної свободи, тоді як економісти інших шкіл — зокрема, кембриджської: Маршал, Пігу та Кейнс обрали шлях відстоювання колективізму, централізації та обґрунтування необхідності втручання держави в економіку через так звані **«провали ринку»**, яких по суті не існує, є тільки провали державного апарату (цей поширений і шкідливий міф потребує окремого дослідження в наступній статті).

Звичайно, що саме колективістсько-етатистський напрямок розвитку економічної теорії був охоче підхоплений економічними кафедрами державних університетів, політиками, держуправлінцями та знайшов схвалення у громадській думці.

Політичні еліти та наукова спільнота тих часів обрали найбільш вигідну для себе економічну доктрину (яку продовжують сповідувати й сьогодні) попри її ворожість до ідей класичного лібералізму, практична реалізація яких у ХІХ столітті забезпечила небачений раніше вибуховий розквіт західної цивілізації. Розквітнувши на засадах лібералізму та капіталізму й ставши вінцем цивілізації, західне суспільство парадоксальним чином спокусилося примарними перевагами колективізму, централізації, усупільнення, домінування держави у всіх сферах життя, тобто, етатизмом. Фрідріх Хайек стверджує, що це сталося внаслідок того, що людей переконали у позитивних наслідках соціалізму.¹⁰

Глибинні причини такого вибору усе ще очікують системного дослідження та осмислення в економічному, філософському, історичному, політичному, психологічному та інших контекстах. Але одним зі значущих наслідків такого ходу історії є те, що ми сьогодні маємо упереджену економічну теорію, яка ігнорує та намагається спростувати базові закони суспільного співробітництва, які відкриті (а не вигадані!) Австрійською економічною школою Менгера та праксеологією Мізеса.

Концепція праксеології стала подальшим логічним розвитком ідей суб'єктивної корисності та індивідуалізму — концепція людини діючої, homo agens — яка отримала системний опис у фундаментальній роботі Людвіга фон Мізеса **«Людська діяльність: трактат з економічної теорії»** (1949).

Праксеологія поширила дослідження актів індивідуального вибору за межі економічних відносин на весь спектр людської взаємодії. Мізес так пояснює взаємовідносини між економічною теорією та праксеологією:

«...економічна теорія стала частиною, і яка на сьогодні є найбільш розробленою, більш універсальною науки праксеології...¹¹»

Такий стан справ дозволяє розглядати праксеологію як концептуальну основу нової соціальної теорії.

Висновки

АЕШ та праксеологія — справжнє продовження традиції класичної економічної теорії, представники якої розглядали економічну свободу, laissez faire, **невидиму руку ринку**, вільну торгівлю, невтручання держави в економіку та індивідуальні інтереси людей — усе, що сучасним мейнстримом оголошено недосконалим та відсунуто на задній план як головні передумови економічної ефективності суспільства.

Керуючись саме ідеями економічної свободи, природних порядків та безальтернативністю добровільного ринкового обміну між приватними власниками — базовими засадами ефективного суспільства згідно АЕШ та праксеології — у наступному дописі автор зупиниться на найбільш поширених економічних міфах та подасть їхнє спростування з точки зору економіки здорового глузду.

Всі аналітичні матеріали Міжнародного Інституту Свободи (ІІІ) на офіційному вебсайті www.libertyinstitute.org доступні для вільного вивчення, цитування та поширення з релевантним посиланням на джерело.

¹⁰ Фрідріх Хайек. *Шлях до рабства*, розділ 2.

¹¹ Людвіг фон Мізес. *Людська діяльність: Трактат з економічної теорії*, вступ.